

Dit boek is de neerslag van een onderzoeksproject gefinancierd door BELSPO (**BEL**gian **S**cience **P**olicy) met als titel BE-PARADIS (The **PARADOX** of Belgian **I**nequality **S**tudies). Het werd uitgevoerd door een consortium van onderzoekers onder leiding van André Decoster, Koen Decancq, Bram De Rock en Paula Gobbi. Op de website www.beparadis.be vindt de geïnteresseerde lezer bijkomende onderzoeksresultaten van het project.

D/2024/45/319 – ISBN 978 94 014 3634 2 – NUR 780, 740

VORMGEVING OMSLAG Paul Verrept

VORMGEVING BINNENWERK LetterLust | Stefaan Verboven

© De auteurs & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2024.

Uitgeverij LannooCampus maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij, de boeken- en multimediodivisie van Uitgeverij Lannoo nv.

Alle rechten voorbehouden.

Niets van deze uitgave mag verveelvoudigd worden en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij LannooCampus

Vaartkom 41 bus 01.02	Postbus 23202
3000 Leuven	1100 DS Amsterdam
België	Nederland

www.lannoocampus.com

DE
PARADOX
VAN
ONGELIJKHEID
IN BELGIË

André
Decoster

Koen
Decanq

Bram
De Rock

Paula
Gobbi

Ella-Marie Assal Bart Capéau Micael Castanheira Laurens Cherchye
Gerard Domènech-Arumí Sarah Kuypers Giovanni Paolo Mariani
Sakura Panagamuwa Gamage Erik Schokkaert Stijn Van Houtven
Jonas Vanderkelen Gerlinde Verbist Frederic Vermeulen Kobe Wolfs

Lannoo
Campus

Inhoud

INLEIDING

De ongelijkheidsparadox 10

HOOFDSTUK 1

Een wazig beeld 18

Wat meten we? 19

Inkomensenquêtes 22

Administratieve data 27

De nationale rekeningen 30

Combinatie van databronnen in DINA 32

Is België de uitzondering? 34

Kortom, het beeld is wazig 37

HOOFDSTUK 2

Weten wat we meten 40

De beschikbare gegevens 41

De Pen-stoet van dwergen en reuzen 42

Wie passeert wanneer in de Pen-stoet? 45

Hoe is de taart verdeeld? 46

De Lorenz-curve en de Gini-coëfficiënt 48

Veranderingen van ongelijkheid door de tijd heen 51

Is alles relatief? 54

HOOFDSTUK 3

Ongelijkheid in de bouwstenen van beschikbaar inkomen 58

De bouwstenen van het beschikbaar inkomen 60

Arbeid en kapitaal als bron van inkomen 65

Inkomen uit arbeid 67

Inkomen uit vermogen 71

Een blik op de vermogensverdeling 73

Tegengestelde krachten 75

HOOFDSTUK 4

Het belang van sociodemografische veranderingen 76

Vergrijzing 79

Gezinsverdunning 81

Onderwijsdemocratisering 84

Verhoogde arbeidsmarktparticipatie van vrouwen 86

De vier veranderingen samen 88

Wat leerden we uit de tijdreis naar 1985? 90

HOOFDSTUK 5

Het belang van belastingen en uitkeringen 92

Vier decennia, zeven beleidsperiodes 94

Hoe isoleren we het effect van beleidskeuzes? 96

De rol van belastingen en uitkeringen in het beschikbaar
inkomen 98

Het herverdelende effect van beleidsveranderingen tussen 1985
en 2023 100

- Welke instrumenten herverdelen? 101
- Het effect van de beleidskeuzes op de Pen-stoet 108
- Wat we leren uit beleidskeuzes 110

HOOFDSTUK 6

De grootte van de taart 112

- De taart is groter dan wat we zien in enquêtes 115
- De samenstelling van de taart 117
- De samenstelling van de taart is veranderd 118
- Het proces van bakvorm tot consumptie 122
- Welk inkomen blijft onder de radar in de inkomensenquêtes? 125
- Wat we leren uit de nationale rekeningen 127

HOOFDSTUK 7

De verdeling van de taart 128

- Hoe combineren we het beste van twee werelden? 130
- Wie zit er mee aan tafel? 133
- Hoe veranderen DINA het beeld? 138
- De (her)verdeling van de taart 139
- Hoe ziet de taart eruit na herverdeling? 144
- De belastingen zijn nóg minder progressief dan we dachten 146
- Wat we leren uit DINA 148

HOOFDSTUK 8

Inkomensongelijkheid in België van 1985 tot 2022 150

- De verdeling van het beschikbaar inkomen van 1985 tot 2022 152
- Ongelijkheid in inkomen uit arbeid en vermogen vanaf 1985 154
- Evolutie van de herverdeling van 1985 tot 2022 158
- Evolutie van de progressiviteit van 2003 tot 2022 160
- Vergelijking met andere landen 162
- DINA leggen toenemende ongelijkheid bloot 165

HOOFDSTUK 9

Het leven wordt duurder, maar niet voor iedereen evenveel 166

- De CPI als gewogen gemiddelde van heel veel prijsveranderingen 168
- Niet alles wordt evenveel duurder 170
- Inflatie is niet hetzelfde als prijsniveau 171
- Hoe prijzen koopkracht bepalen 172
- Van inkomen naar uitgaven 173
- Het uitgavenpalet in 2022 176
- De ongelijke effecten van prijsveranderingen 180
- Het effect van prijsstijgingen op de evolutie van ongelijkheid 185
- Inflatie is geen verhaal van arm versus rijk 187

HOOFDSTUK 10

Verborgene ongelijkheden in wonen 190

- Wonen als belangrijke factor van ongelijkheid 191
- De cruciale rol van gegevens uit het kadaster 192
- De waarde van woningen in 2022 194
- Ongelijkheid in woningwaarden in 2022 195
- Ongelijkheid in waarde van woningen op buurniveau 198
- Ongelijkheid in waarde van de woning versus ongelijkheid in woonruimte 200
- De evolutie van ongelijkheid op het gebied van huisvesting 201
- Ongelijkheid in wonen en inkomensongelijkheid 204
- Hoe we dit onontgonnen terrein verder in kaart kunnen brengen 205

HOOFDSTUK 11

Publieke voorzieningen zijn niet zo publiek toegankelijk 206

- Hoe meten we de toegankelijkheid van publieke voorzieningen? 209
- Ongelijke toegang tot gezondheidszorg 217
- Ongelijke toegang tot onderwijs 221
- Publieke voorzieningen zijn toegankelijker in rijkere en dichtbevolkte buurten 223
- Toegang tot publieke voorzieningen opent ook andere deuren 229

HOOFDSTUK 12

Ongelijkheid in schokbestendigheid 230

Huiseigenaarschap en schuldaflossing in België 233

Van de hand in de tand levende gezinnen 234

Wie zijn de van de hand in de tand levende gezinnen in België? 237

Is er toegenomen financiële kwetsbaarheid? 239

HOOFDSTUK 13

Is tijd en geld gelijk verdeeld binnen gezinnen? 242

Zijn er wel cijfers? 244

Het gezin is een zwarte doos 245

De MEqIn-dataset 246

Hoe worden de totale bestedingen van een gezin verdeeld? 247

Hoe wordt de tijd verdeeld binnen gezinnen? 250

De verdelingsregel 254

Waar komen die verschillen nu vandaan? 256

Ongelijkheid binnen en over gezinnen 258

HOOFDSTUK 14

Alleen aan het kookfornuis, samen aan tafel 260

Beslissingen in het gezin en individuele welvaart 263

Verschillen in schaalvoordelen 265

De verdelingsregel en individuele welvaart 268

De gevolgen voor ongelijkheid 270

HOOFDSTUK 15

Een multidimensionale blik op welzijnsongelijkheid 274

Hoe meten we welzijn? 276

Welzijn gemeten 278

Welzijn is ongelijk verdeeld in België 283

Waarom is welzijn zo ongelijk verdeeld in België? 284

Werpt een multidimensionale blik nieuw licht op de ongelijkheidsparadox? 288

HOOFDSTUK 16

Jong en oud 290

- De jongeren zijn er relatief op achteruitgegaan ... 292
- ... maar toch doen jongeren het nog beter dan ouderen 298
- Feiten en gevoelens, objectieve en subjectieve welvaart 302

BESLUIT

Hoe paradoxaal is de Belgische ongelijkheidsparadox? 308

- Een eerste verkenning 311
- De inkomensquêtes herbekeken 312
- Wat de nationale rekeningen kunnen leren over ongelijkheid 314
- Voorbij het beschikbaar inkomen: inflatie, wonen, publieke
voorzieningen en sparen 316
- Voorbij de monetaire sfeer: ongelijkheid in welzijn 318
- Generaties vergeleken 320
- Welke paradox? 320

Bibliografie 322

Eindnoten 326

Over de auteurs 334

INLEIDING

De ongelijkheidsparadox

*André Decoster, Koen Decancq, Bram De Rock,
Paula Gobbi & Jonas Vanderkelen*

ONGELIJKHEID IS TERUG. NA ENKELE DECENNIA van afwezigheid staat ze weer hoog op de agenda als maatschappelijk en wetenschappelijk vraagstuk. Toonaangevende wetenschappers publiceerden de afgelopen jaren invloedrijke boeken over ongelijkheid. Ze doen dat op een literaire en toegankelijke manier die haaks staat op het hermetische, wiskundige karakter van veel wetenschappelijke publicaties over ongelijkheid. Zo maakten twee Nobelprijswinnaars de vertaalslag van het wetenschappelijk onderzoek naar het brede publiek: Joseph Stiglitz in 2012 met *The Price of Inequality* en Angus Deaton in 2016 met *The Great Escape. Health, Wealth and the Origins of Inequality*. Maar dé bestseller blijft natuurlijk Thomas Piketty's *Kapitaal in de 21e eeuw* uit 2014. Daarin schetst hij een breed panoramisch beeld van de historische evolutie van ongelijkheid in inkomen en vermogen sinds de negentiende eeuw.

Piketty's boek ging ook in ons land vlot over de toonbank, waardoor het debat over ongelijkheid ook in België werd aangewakkerd. Omdat zijn boek geen cijfermateriaal over België bevatte, gingen journalisten van de krant *De Standaard* in 2014 in een reeks artikels met als titel 'De Kloof' zelf op zoek naar aanwijzingen voor 'De groeiende inkomensongelijkheid in België'. Het debat is sindsdien niet meer gaan liggen. Recent publiceerde Paul Goossens, de voormalige hoofdredacteur van *De Morgen*, *De ongelijkheidsmachine*, een vuistdik boek waarin hij de 'obscene concentratie van rijkdom' aan de kaak stelt.

Die toegenomen aandacht voor ongelijkheid lijkt deels te zijn geworteld in een breed gedeeld aanvoelen dat de ongelijkheid ook in België hoog is en nog verder toeneemt. In 2021 publiceerde de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) resultaten van een grootschalige

enquête over percepties over onder andere inkomensongelijkheid. Op de vraag ‘Denk je dat de evolutie van inkomensongelijkheid in uw land het afgelopen decennium is toegenomen, stabiel is gebleven of is afgenomen?’ gaf 56% van de geïnterviewden in België aan te denken dat de inkomensongelijkheid het afgelopen decennium was toegenomen. Slechts 16% dacht dat de inkomensongelijkheid was afgenomen.

Dat is opvallend, en wel om twee redenen. Ten eerste is het verrassend dat instellingen die bij het begin van deze eeuw nog bekendstonden als vaandel dragers van de zogenaamde neoliberale ‘Washington consensus’, zoals de OESO of ook het Internationaal Monetair Fonds (IMF), zich intussen geregeld mengen in het debat over ongelijkheid. Ten tweede is het vreemd dat de perceptie leeft dat ongelijkheid in ons land toeneemt. In invloedrijke rapporten van diezelfde OESO komt België in internationale vergelijkingen net stevast naar voren als een uitzondering op de algemene *trend* van toenemende inkomensongelijkheid. Bovendien vertoont België, in vergelijking met de andere OESO-lidstaten, een zeer laag *niveau* van ongelijkheid, vergelijkbaar met egalitaire Scandinavische landen zoals Finland en Zweden. Ook tal van andere bronnen met objectieve indicatoren over inkomensongelijkheid wijzen op een eerder lage en stabiele ongelijkheid in België.

Die tegenstelling tussen het beeld dat veel mensen in België hebben als het gaat over ongelijkheid en de objectieve statistieken daarover, noemen we in dit boek de ‘ongelijkheidsparadox’. Dat soort tegenstelling komt wel vaker voor. Terwijl de Amerikaanse economie in de eerste helft van 2024 boomt, met de laagste werkloosheid in vijftig jaar en sterke reële loongroei vooral voor de laagste lonen, geeft een opiniepeiling aan dat 56% van de Amerikanen denkt dat de economie in een recessie zit, en 49% is ervan overtuigd dat de werkloosheid hoger is dan ooit tevoren. Een ander recent voorbeeld van de wig tussen hoe mensen een economisch fenomeen ervaren, en hoe economen het meten of erover spreken, is de snelle daling van de inflatie na de forse opstoot in 2022-2023.

De ongelijkheidsparadox vormt ons vertrekpunt, en we richten ons daarbij op het tweede luik van de tegenstelling: de cijfers over inkomensongelijkheid.

Het eerste luik, de perceptie van inkomensongelijkheid en hoe die tot stand komt, is voer voor sociologen, psychologen en antropologen. Wij stellen in dit boek de vraag of de objectieve statistieken, en de gegevens waarop die gebaseerd zijn, misschien iets belangrijks over het hoofd zien dat wel wordt opgepikt in de manier waarop mensen ongelijkheid ervaren. We doen dat in twee stappen.

In het eerste deel van het boek proberen we tegemoet te komen aan de oproep die Paul Goossens doet op de allereerste pagina van zijn boek: ‘Het doet er dus toe dat ongelijkheid nauwgezet in kaart wordt gebracht.’ Het in kaart brengen van inkomensongelijkheid is echter geen sinecure. Daarvoor hebben we uitgebreide data nodig over het inkomen van een representatieve groep Belgen, of liefst zelfs van alle Belgen. Het verzamelen van die zogenaamde ‘microdata’ is een moeizaam en arbeidsintensief proces dat de laatste twintig jaar veel vooruitgang maakte en op kruissnelheid is gekomen. Maar data alleen volstaan niet. Het is ook belangrijk om al die gegevens op een zinvolle manier samen te vatten zodat ze iets zeggen over hoe (on)gelijk de inkomens verdeeld zijn. Een macrocijfer zoals het vaakgebruikte bruto binnenlands product (bbp), dat eenvoudigweg de optelsom is van ‘microdata’, is een non-starter. Weten hoe groot de taart is (het bbp) vertelt immers niets over hoe de taart verdeeld is. Daarom hebben we echte ongelijkheidsindicatoren nodig, die de verschillen in duizenden inkomens op een zinvolle manier samenvatten.

De Gini-coëfficiënt is lang de standaard geweest om ongelijkheid samen te vatten in één cijfer. De laatste jaren zijn, mee onder invloed van het werk van de groep rond Thomas Piketty, inkomensaandelen zoals het aandeel van de rijkste 1%, sterk in opmars. Het voordeel van die aandelen van de top is zeker de eenvoud en het gemak om ze te delen met het brede publiek. Maar het nadeel is dat die topaandelen weinig zeggen over wat elders in de inkomensverdeling gebeurt. Net daarom blijven wij in dit boek ook de Gini gebruiken. We zijn ons natuurlijk bewust dat de keuze van de ongelijkheidsmaatstaf een invloed kan hebben op het beeld van ongelijkheid. Net daarom leggen we in het begin van het boek (in hoofdstuk 2) uit welke veronderstellingen er schuilen achter het gebruik van bepaalde maatstaven.

In de andere hoofdstukken van het eerste deel van dit boek duiken we zelf in de microdata waarop bestaande statistieken over ongelijkheid gebaseerd zijn. We stellen ons kritisch op en gaan na of het klopt dat de inkomensongelijkheid in ons land niet is toegenomen en waarom dat zo zou zijn. Na het binnenstebuiten keren van die oorspronkelijke microdata komen we tot een verrassende conclusie: de inkomensongelijkheid in België is niet alleen *niet* toegenomen, ze lijkt zelfs licht afgenomen te zijn. De tussentijdse conclusie is dan dat de paradox niet is opgelost, maar nog wat groter is geworden.

Een reden te meer om onze blik te verbreden en daarvoor hebben we de *distributional national accounts* (DINA)-methode toegepast voor ons land, waarvan – opnieuw – Thomas Piketty een van de grondleggers is. Het opzet van DINA is om informatie uit de nationale rekeningen van een land te gebruiken om de volledige taart aan inkomen in rekening te nemen, daar waar enquêtes sommige delen van de taart minder goed in kaart brengen. We zullen zien dat die bijkomende inkomensinformatie wél een grote impact heeft op het beeld dat we schetsen over de evolutie van ongelijkheid in België.

In het tweede deel van het boek verruimen we de blik pas echt, weg van inkomensongelijkheid. In elk hoofdstuk bekijken we of een breder perspectief op ongelijkheid nieuwe inzichten oplevert over het niveau en de evolutie van ongelijkheid. Er is immers meer dan alleen de ongelijkheid in inkomen. Koopkracht, en de (on)gelijke impact van inflatie, zijn opnieuw onderwerp van debat geworden als gevolg van de sterk gestegen energieprijzen. Maar ook stijgende woningprijzen, zeker in grootsteden, leiden regelmatig tot een geanimeerd publiek debat. En misschien zijn ongelijkheden tussen stad en platteland door een verschil in publieke dienstverlening, ongelijkheden tussen generaties, waarbij jongeren het gevoel hebben minder gemakkelijk een eigen woning te kunnen kopen, of ongelijkheden binnen het gezin, wel drijvende krachten achter het gevoel van toenemende ongelijkheid. En kunnen verschillen in gezondheid, in blootstelling aan vervuiling of aan criminaliteit het beeld van de inkomensongelijkheid vervolledigen? Al die elementen komen aan bod in het tweede deel van het boek.

Die bredere blik op ongelijkheid heft de onvermijdelijke begrenzingen van elk onderzoek niet op. We hebben gekozen voor een beschrijvende,

empirische blik, waarbij we de data voor zich laten spreken. Dat betekent dat we geen overkoepelende theorie gebruiken om de evoluties te verklaren. Bovendien doen we dat vanuit het perspectief van *ongelijkheid* tussen *mens*, die leven in *gezinnen*, op een bepaald *moment* in hun leven.

Laat ons dat even wat verder verduidelijken. Ten eerste bestuderen we *ongelijkheid*, en niet armoede. Bij ongelijkheid nemen we alle inkomens mee, terwijl een analyse van armoede zich zou beperken tot de onderkant van de verdeling. Ten tweede doen we dat op basis van *inkomens*, waarbij vermogensongelijkheid grotendeels buiten beschouwing blijft, al komt het inkomen uit vermogen wel ruim aan bod. Ten derde ruilen we het ideaal van ongelijkheid in inkomens over de hele *levenscyclus* in voor een meer haalbare studie van inkomens over kortere perioden in het leven. Maar we maken ons sterk dat onze analyse van het verschil in welvaartsposities van verschillende leeftijdscohorten (in hoofdstuk 16) een primeur is voor België. Ten slotte kijken we naar ongelijkheid tussen personen die leven in gezinnen. In twee hoofdstukken (hoofdstukken 13 en 14) werpen we wel een blik achter de schermen van het gezin om te kijken hoe ongelijk de verdeling van tijd en geld is over de verschillende gezinsleden. Maar behalve in de hoofdstukken waar we ook de nationale rekeningen gebruiken (hoofdstukken 6, 7 en 8) verlaten we het gezinsperspectief niet, en determinanten van ongelijkheid die voortkomen uit de productiesfeer – waar het inkomen gecreëerd wordt – behandelen we niet in dit boek. Het wereldwijde succes van het boek *De winstparadox* van de Belgische econoom Jan Eeckhout benadrukt voldoende de relevantie van de productiesfeer voor ongelijkheid, maar ... ‘in der Beschränkung zeigt sich der Meister’.

Dit boek is de neerslag van een onderzoeksproject gefinancierd door BELSPO (**B**ELgian **S**cience **P**OLICY) met als titel BE-PARADIS (The **P**ARADOX of Belgian **I**nequality **S**tudies). Het werd uitgevoerd door een consortium van onderzoekers uit drie Belgische universiteiten: het Departement Economie van de KU Leuven, het Herman Deleeck Centrum voor Sociaal Beleid van de Universiteit Antwerpen en het ECARES-onderzoekscentrum van de Université Libre de Bruxelles. Op de website www.beparadis.be vindt de geïnteresseerde lezer bijkomende onderzoeksresultaten van het project.

Voor enkele hoofdstukken in dit boek is op de website ook een appendix beschikbaar waarin we technische uitleg geven bij de gebruikte data en methodologie.

Dit boek kon niet tot stand komen zonder de hulp en het advies van velen, die we dan ook graag van harte bedanken. Ten eerste BELSPO, voor de financiering van het project BE-PARADIS en de inhoudelijke begeleiding door Aziz Naji en Emmanuèle Bourgeois. Cruciaal voor ons werk waren microdata. We zijn het Belgische statistiekbureau Statbel, en meer in het bijzonder Annelies De Schrijver, Geneviève Geenens, Patrick Lusyne, Kelly Sabbe, Lien Tam Co, Vicky Truwant, Ken Van Loon en Robin Willems heel erg dankbaar voor de goede en verrijkende samenwerking. Rutger Kemels en Ludovic Dobbelaere hielpen ons, samen met hun collega's van de Nationale Bank van België en het Federaal Planbureau, inzicht te verwerven in het detail van de nationale rekeningen. We zijn Karel Van den Bosch dankbaar voor zijn waardevolle advies bij de analyses van herverdelend beleid. We bedanken ook graag de leden van onze stuurgroep die voor de nodige feedback zorgden op tussentijdse resultaten en hielpen bijsturen waar nodig. En ten slotte, maar zeker niet het minst, willen we Nabil Sheikh Hassan bedanken, die als onderdeel van zijn doctoraatswerk het DINA-werk met rasse schreden vooruithielp, en Toon Vanheukelom die het project inhoudelijk mee op de sporen zette tijdens de eerste twee jaar van het project.

Een wazig beeld

Bart Capéau, André Decoster & Jonas Vanderkelen

- In de media en bij het brede publiek is het idee dat de inkomensongelijkheid ook in België fors is toegenomen wijd verspreid.
- In dit hoofdstuk bekijken we of dat aanvoelen klopt met de bestaande cijfers.
- We stellen vast dat die cijfers op het eerste gezicht niet wijzen op een toename van de inkomensongelijkheid in ons land.

IS DE INKOMENSONGELIJKHEID IN BELGIË DE AFGE-
lopen decennia toegenomen? Stel je die vraag aan Jan
Modaal, dan is de kans groot dat hij antwoordt van wel.
Toch is er amper evidentie die wijst op toenemende inkomensongelijkheid
in ons land. Zoals gesteld in de inleiding vormt die ‘Belgische ongelijk-
heidsparadox’ het vertrekpunt van dit boek. De algemene perceptie dat de
inkomensongelijkheid ook bij ons toeneemt, staat immers haaks op bij-
voorbeeld OESO-rapporten waarin België wordt aangeduid als een van de
uitzonderingen van de klas.

In dit hoofdstuk zetten we die bestaande cijfers over inkomensongelijk-
heid in ons land op een rijtje. Er komen dus nog geen nieuwe resultaten
uit eigen onderzoek aan bod. We verkennen alleen de cijfers uit meerdere
databronnen en bestaande analyses. We proberen die cijfers zo goed mo-
gelijk te interpreteren en gaan na of er nergens evidentie te vinden is voor
toenemende inkomensongelijkheid in België.

Wat meten we?

Om inkomensongelijkheid te meten, moeten er methodologische keuzes
gemaakt worden. Ten eerste moeten we het *concept* vastleggen waarvan we
de ongelijkheid in kaart willen brengen. Spreken we over ongelijkheid in
inkomen, in vermogen, in gezondheid, in levensverwachting? Zonder het
belang te willen onderschatten van andere relevante concepten wordt in de
meeste studies vooral gefocust op ongelijkheid van inkomen.

Het meestgebruikte inkomensconcept voor dergelijke analyses betreft het
beschikbaar inkomen. Dat is het inkomen dat beschikbaar is voor consumptie,

na afhouding van eventuele inkomensbelastingen en socialezekerheidsbijdragen. Het omvat inkomen uit arbeid en zelfstandige activiteit, werkloosheidsuitkeringen en andere vervangingsinkomens, maar ook inkomen uit kapitaal zoals interesten en dividenden, en uitkeringen zoals leefloon, kinderbijslag of studiebeurzen. Beschikbaar inkomen sluit dichterbij consumptie, en dus welvaart, dan inkomen vóór belastingen of uitkeringen. Dat is een goede reden om vooral op beschikbaar inkomen te focussen. Dat sluit niet uit dat ook de ongelijkheid in andere inkomensconcepten, zoals bruto-inkomen, of ongelijkheid in bepaalde inkomensonderdelen, zoals verloning van werknemers of kapitaalinkomen, interessante analyses kunnen opleveren. In hoofdstuk 3 van dit boek werpen we een blik op die inkomensconcepten.

Ten tweede moeten we ook een *referentie-eenheid* vastleggen. We kunnen de verdeling van inkomens bestuderen op individueel niveau of op het niveau van een huishouden. Een huishouden kan op verschillende manieren afgelijnd worden. Het vaakst gebruikt is de sociologische definitie van een huishouden: alle individuen die onder hetzelfde dak leven en het grootste deel van hun uitgaven delen. Maar ook andere omschrijvingen zijn mogelijk. Een fiscaal huishouden bijvoorbeeld, dat bestaat uit gezinsleden die samen één belastingaangifte indienen. Om het inkomen tussen huishoudens te vergelijken wordt het totale inkomen meestal herschaald op basis van een zogenaamde *equivalentieschaal*. Een huishouden van vier personen heeft immers een hoger inkomen nodig om de gezinsleden eenzelfde levensstandaard te garanderen dan een alleenstaande. Een veelgebruikte equivalentieschaal is de ‘aangepaste OESO-schaal’, die als volgt werd vastgelegd: 1 voor een eerste volwassene, 0,5 voor elke bijkomende volwassene van 14 jaar of ouder en 0,3 voor elke andere persoon jonger dan 14 jaar (kind).¹ De equivalentieschaal voor een huishouden van twee volwassenen en twee kinderen (jonger dan 14 jaar) is dan gelijk aan 2,1 ($1,0 + 0,5 + 0,3 + 0,3$). Dat wil zeggen dat een inkomen van 2 100 euro voor dat gezin equivalent is aan een inkomen van 1 000 euro voor een alleenstaande.

Ten derde leggen we een *referentieperiode* vast. De meeste studies en beschikbare datareeksen analyseren de verdeling van inkomens op jaarbasis. Maar er zijn ook resultaten beschikbaar op basis van kortere periodes, zoals